

לימודי ארץ ישראל

ירושלים מראשיתה ועד לכיבוש הצלבני, צפון הארץ, מישור החוף, ההר המרכזי

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה : שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה : בשאלון זה חמישה פרקים.

פרק ראשון	—	שאלה אחת מתוך שתיים	(20x1) —	20 נקודות
פרק שני	—	שאלה אחת מתוך שתיים	(20x1) —	20 נקודות
פרק שלישי	—	שאלה אחת מתוך שתיים	(20x1) —	20 נקודות
פרק רביעי	—	שאלה אחת מתוך שתיים	(20x1) —	20 נקודות
פרק רביעי	—	ארבעה מושגים מתוך שמונה (4x5)	—	20 נקודות
סך הכול — 100 נקודות				

ג. חומר עזר מותר בשימוש : אין.

ד. הוראות מיוחדות : אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, רשום "טייטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.

כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

/המשך בעמוד הבא/

פרק ראשון: ירושלים

ענה על אחת משתי השאלות הבאות (20 נקודות). הקדש לפרק זה כ- 20 דקות.

(1) על תולדותיה של ירושלים הקדומה (בתקופת הברונזה ובראשית תקופת הברזל) ניתן ללמוד ממקורות מקראיים וממקורות חוץ-מקראיים.

א. זהו את המקור בנספח א' והסבירו שתי מסקנות שאפשר להסיק ממנו לגבי תולדות ירושלים בתקופת הברונזה. (4 נק')

ב. עיינו באחד ממכתבי אל עמארנה (נספח ב') והסבירו דבר אחד שניתן ללמוד ממקור זה על מעמדה של ירושלים בתקופת הברונזה ודבר אחד שניתן ללמוד ממקור זה על השליטה המצרית באזור ההר בסוף תקופת הברונזה – בה נכתב המכתב. (סה"כ הסבר של שני דברים) (4 נק')

ג. לפניכם מספר מקורות מקראיים המתארים את התנחלות שבטי ישראל באזור ההר (נספח ג'). על פי מקורות אלו – בתחום נחלתו של איזה שבט נמצאה ירושלים? האם הוא שלט בה בפועל? נמקן את תשובתכם. (4 נק')

ד. לפניכם קטע מסיפור "פילגש בגבעה" שמתאר את ראשית תקופת הברזל (נספח ד'). הסבירו מסקנה אחת שניתן להסיק מסיפור זה לגבי תכונות האיתור של ירושלים, ומסקנה אחת לגבי השליטה של שבטי ישראל על ירושלים בתקופה זו. (4 נק')

ה. לפניכם התיאור המקראי של כיבוש עיר יבוס בידי דוד (נספח ה'). הסבירו שני קשיים בהבנת הסיפור ופתרון אחד אפשרי לכל קושי. (סה"כ הסבר של שתי בעיות ושני פתרונות) (4 נק')

(2) בעיית אספקת המים ליוותה את ירושלים לאורך תולדותיה.

א. מהם שני מקורות המים הטבעיים של ירושלים הקדומה? הסבירו יתרון אחד וחסרון אחד של כל מקור. (סה"כ הסבר של שני יתרונות ושני חסרונות) (4 נק')

ב. החוקרים מבחינים בשני שלבים במערכת פיר וורן. ציינו את התקופה בה הוקם השלב הקדום, ותארו את דרך השימוש במערכת בשלב זה. (4 נק')

ג. מפעל המים המכונה "נקבת חזקיהו" מעלה מספר שאלות ותמיהות באשר לדרך הקמתו. הסבירו שתי משאלות אלו ופתרון אחד לכל שאלה. (סה"כ הסבר של שתי שאלות ושני פתרונות) (4 נק')

ד. בימי הבית השני החלו להביא מים לירושלים מרחוק באמצעות מערכת אמות מים. ציינו שלושה מחלקי מערכת זו בשלהי הבית השני ואת מטרת הקמת כל חלק. (סה"כ ציון שלושה חלקים ושלוש מטרות) (4 נק')

ה. הסבירו שני קשיים בבניית אמות המים לירושלים ופתרון אחד לכל קושי. (סה"כ הסבר של שני קשיים ושני פתרונות) (4 נק')

פרק שני: צפון הארץ

ענה על אחת משתי השאלות הבאות (20 נקודות) הקדש לפרק זה כ- 20 דקות.

3) מגידו ודן הם שניים מהתלים המקראיים החשובים בצפון הארץ.

- א. הסבר שתי תכונות איתור ומיקום של כל תל (סה"כ ארבע תכונות). (4 נק')
- ב. הממצאים בתלים אלו משמשים כבסיס לטיעונים בוויכוח לגבי התיאור ההיסטורי של הממלכה המאוחדת במקרא – הסבר את שתי הדעות העיקריות בוויכוח זה. (4 נק')
- ג. זהה את הממצא בנספח ו' ואת הממצא בנספח ז' (סה"כ זיהוי של שני ממצאים), והסבר כיצד כל ממצא תומך באחד הטיעונים בוויכוח (סה"כ שני הסברים). (4 נק')
- ד. בנספח ח' מוצגים ממצאים מדרן. זהה שניים מהממצאים והסבר את תפקידם. (4 נק')
- ה. בנספח ט' מוצגים ממצאים ממגידו. זהה שניים מהממצאים והסבר את תפקידם. (4 נק')

4) בגולן נערכו מלחמות רבות שהושפעו מהתנאים הטבעיים בו.

- א. הסבר את היתרון במיקומה ובאיתורה של גמלא מבחינה ביטחונית, ותאר את שלבי הקרב העיקרי על גמלא במרד הגדול. (4 נק')
- ב. הסבר כיצד נוצר בקע הירדן, ודרך אחת בה הסורים ניצלו את התנאים שהוא יצר כדי לחזק את הגבול שלהם עם ישראל בתקופה שלפני מלחמת ששת הימים. (4 נק')
- ג. תאר את המהלכים העיקריים בקרב על תל-פאחר במלחמת ששת הימים. (4 נק')
- ד. הסבר כיצד נוצר הר געש, וקשר אחד בין הרי הגעש בגולן לבין יתרונות ההגנה על הגבול בין ישראל לסוריה אחרי מלחמת ששת הימים. (4 נק')
- ה. תאר את המהלכים העיקריים בקרב על הגולן במלחמת יום הכיפורים. (4 נק')

פרק שלישי מישור החוף

ענה על אחת משתי השאלות הבאות (20 נקודות) הקדש לפרק זה כ- 20 דקות.

5) לפניך קטעים מספרו של יוסף בן-מתתיהו – קדמוניות היהודים (נספח י') ומפה של עיר במישור החוף (נספח יא').

א. כתוב מקרא למספרים 1-3 בנספח י' השתמש במילים המתאימות לדעתך לטקסט; ולאותיות א' - ו' בנספח יא' השתמש במילים המודגשות בקו בנספח י'. (4 נק')

ב. "מתאים ביותר להכיל עיר". ציין והסבר שני יתרונות במיקום ובאיתור של עיר זו. (4 נק')

ג. בקטע מתואר הנמל של העיר. תאר את הנמל בתקופה המתוארת בקטע, הסבר את דרך בנייתו והתאמה אחת שלו לתנאים הטבעיים. (4 נק')

ד. תאר והסבר את דרך הספקת המים לעיר זאת בתקופות הפאר שלה. (4 נק')

ה. תאר את התיאטרון והאמפיתיאטרון המוזכרים בפסקה האחרונה של נספח י'. (4 נק')

6) תל דור ממוקם סמוך לחוף גידוד.

א. הסבר כיצד נוצר חוף גידוד ותאר שני פרטי נוף אופייניים לחוף כזה. (4 נק')

ב. תאר את עיקרי תולדות דור. (4 נק')

ג. תאר שני מתקנים ימיים בדור והסבר את תפקידם. (4 נק')

ד. דור מייצגת שינוי באסטרטגיית ההגנה של ערים, שחל בתקופה ההלניסטית – הסבר והדגם. (4 נק')

ה. חלק ממקורות המים של דור בתקופות הקדומות היו בארות שנחפרו אל שכבת מי התהום באתר. בתקופה הרומית נבנתה אמה שהביאה מים ממרגלות הר הכרמל לדור. ציין איזו אקווה הייתה מקור המים בכל תקופה והסבר כיצד היא נוצרה. (4 נק')

פרק רביעי: ההר המרכזי

ענה על אחת משתי השאלות הבאות (20 נקודות) הקדש לפרק זה כ- 20 דקות.

(7) מדבר יהודה

- א. הסבר כיצד נוצרים תנאים מדבריים באזור מדבר יהודה. (4 נק')
- ב. הסבר כיצד נוצרים מעיינות בהר ומדוע במדבר יהודה נובעים מעיינות גדולים במיוחד. (4 נק')
- ג. זהה ארבעה מבעלי החיים בנספח יב' (השתמש במספרי התמונות) ותאר את אורח חייו של אחד מהם. (4 נק')
- ד. זהה את האתר בנספח יג'. אלו ממצאים שצפויים להימצא באתר כזה לא נמצאו בו? היכן הם נמצאו? (4 נק')
- ה. זהה את האתר בו נמצאו הממצאים המוצגים בנספח יד'. מי הבונה של הממצאים המוצגים בנספח? הסבר את המניע שלו לבנות באתר זה. (4 נק')

(8) אזור ההר היה זירה לחלק ממלחמות ישראל.

- א. זהה את האתר בנספח טו' והסבר מה ניתן ללמוד ממנו על אחת ממלחמות ישראל ועל הלוחמים בה. (4 נק')
- ב. זהה את האתר בנספח טז', הסבר את חשיבותו ותאר את האירועים העיקריים בקרבות בו באותה מלחמה. (4 נק')
- ג. הסבר את הגורם העיקרי לפרוץ אותה מלחמה ותאר את השלבים העיקריים בה. (4 נק')
- ד. זהה את האתר בנספח יז' ואת המלחמה שהתרחשה בו והסבר כיצד הצליח הכוח הישראלי שנלחם כאן לעמוד במשימה שהוטלה עליו. (4 נק')
- ה. הסבר את הגורמים למלחמה בסעיף טו' וציין את תוצאותיה. (4 נק')

פרק חמישי: מושגים

הסבר בקצרה (בשורות אחדות) ארבעה משמנות המושגים הבאים

(5 נק' למושג סה"כ 20 נקודות) הקדש לפרק זה כ- 15 דקות.

הדרכה: חלק את ההסבר לשלושה חלקים - ראשית, תן הגדרה קצרה; שנית, כתוב את המידע החשוב ביותר ולבסוף הדגם או הרחב את הסברך.

(9) העיר העליונה.

(10) המבנה המדורג.

(11) נהר דן.

(12) דרוזים.

(13) טומבולו.

(14) נמל חיפה.

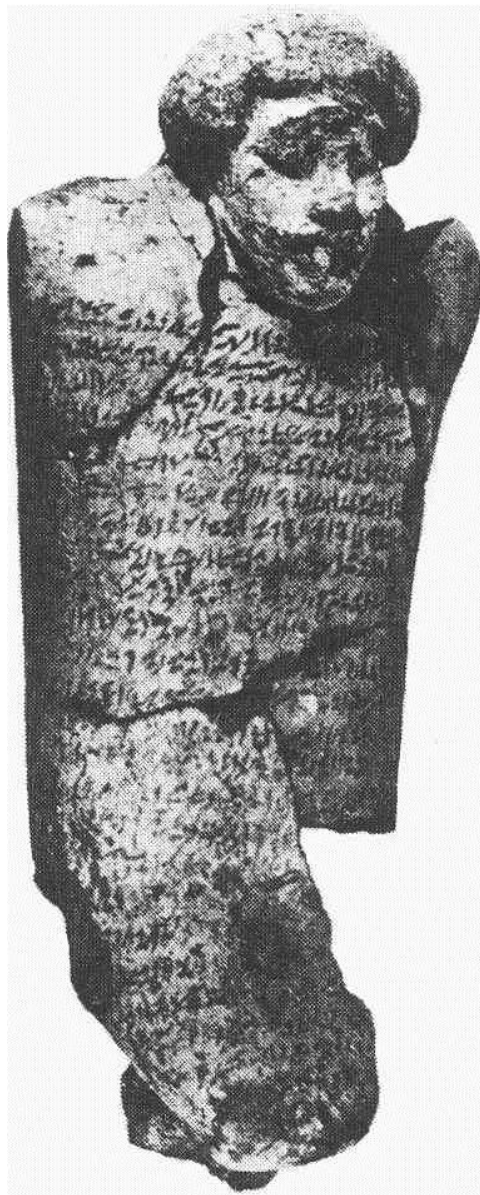
(15) שומרון.

(16) איסיים.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

נספח א' לשאלה 1

נספח ב' לשאלה 1

[ל]מלך אדוני אמור: כה (אמר) עבדח'בה עבדך, לרגלי אדוני המלך שבע פעמים ושבע פעמים נפלתי.

מה עשיתי למלך אדוני? הם משמיצים אותי לפני המלך אדוני, 'עבדח'בה מרד במלך אדוני'. ראה, אשר לי, לא אבי ולא אמי הושיבוני במקום הזה, (אלא) זרוע המלך החזקה הכניסה אותי לבית אבי, מדוע דווקא אני אפשע במלך אדוני?

כל עוד אדוני המלך חי; אומר אני אל נציב המלך אדוני[י], 'מדוע אתה אוהב את העפרו, ואילו את מושלי הערים אתה שונא?' לכן אני מושמץ לפני המלך אדוני.

הואיל ואני אומר: 'אבודות ארצות המלך אדוני', לכן אני מושמץ לפני המלך אדוני. יידע-נא המלך אדוני, כי המלך אדוני הציב (כאן) חיל מצב, אך את כולם שבה ינחמו (ואת החיילים החזיר אל ארץ מצרים...).

[ועתה] המלך אדוני, [אין] [כאן] [חיל מצב], על כן [ידאג-נא] [המלך] לארצו. ערקו כל [ארצות] המלך אדוני. אֶלְמַלְכוּ הִרְסוּ את כל ארצות המלך, ולכן ידאג-נא המלך אדוני לארצו. ואנוכי אומר: 'הייתי בא אל המלך אדוני לראות את עיני המלך אדוני, אך עזים מעשי האיבה נגדי, לכן אינני יכול להיכנס אל המלך אדוני.

יִישַׁר-נָא בְעֵינֵי הַמֶּלֶךְ לְשַׁלּוֹחַ חֵיל מִצָּב וְכַךְ אוֹכַל לְבֹא וּלְרַאוֹת אֶת עֵינֵי הַמֶּלֶךְ אֲדֹנָי, כֹּל עוֹד אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ חֵי. תְּמִיד כֹּאשֶׁר יֵצְאוּ הַנְּצִיבִים, הֵייתִי אוֹמֵר (לָהֶם) "אֲבוֹדוֹת אֲרָצוֹת הַמֶּלֶךְ! אֲבָל הֵם לֹא הִקְשִׁיבוּ לִי. אֲבוֹדִים כֹּל מוֹשְׁלֵי הָעָרִים; לֹא נוֹתֵר עוֹד מוֹשֵׁל עִיר (נֶאֱמַן) לְמֶלֶךְ אֲדֹנָי.

יִתֶּן-נָא הַמֶּלֶךְ דַּעְתּוֹ עַל הַצָּבָא הַסְּדִיר, וְשִׁיַּצָּא הַצָּבָא הַסְּדִיר שֶׁל הַמֶּלֶךְ אֲדֹנָי. לְמֶלֶךְ אֵין אֲרָצוֹת. הִעֲפֵרוּ שִׁדְדוּ אֶת כָּל אֲרָצוֹת הַמֶּלֶךְ. אִם יִהְיֶה (כֹּאן) צָבָא סְדִיר (עוֹד) בְּשֵׁנָה הַזֹּאת, תִּישָׁאֲרֶנָּה אֲרָצוֹת הַמֶּלֶךְ אֲדֹנָי; אֲךָ אִם לֹא יָבֹא צָבָא סְדִיר, תִּאֲבֹדְנָה אֲרָצוֹת הַמֶּלֶךְ אֲדֹנָי.

[ל]סו[פר] [המלך] אדוני, כה (דיבר) עבדח'בה עבדך: 'הבא-נא (את דברי) במילים [י]פות אל המלך אדוני – אבודות כל ארצות המלך אדוני'

נספח ג' לשאלה 1

מקור א' – יהושע יח, טו-יז:

וּפָאָת-נִגְבָּהּ, מִקְצֵה קִרְיַת יֶעֱרִים ; וְיָצָא הַגְּבוּל, יָמָה, וְיָצָא, אֶל-מַעֲנֵן מִי נִפְתּוּחַ. וַיֵּרֶד הַגְּבוּל אֶל-קִצֵּה הַהָר, אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי גִי בֶן-הַנֶּם, אֲשֶׁר בְּעֶמְקֵי רְפָאִים, צְפוֹנָה ; וַיֵּרֶד גִּי הַנֶּם אֶל-כֶּתֶף הַיְּבוּסִי, נִגְבָּהּ, וַיֵּרֶד, עַיִן רֹגֵל. וְתֹאֵר מִצְפּוֹן, וְיָצָא עַיִן שֶׁמֶשׁ, וְיָצָא אֶל-גְּלִילוֹת, אֲשֶׁר-נֹכַח מַעְלֵה אַדְמִים.

מקור ב' – שופטים א', כא:

וְאֶת-הַיְּבוּסִי יָשַׁב יְרוּשָׁלַם, לֹא הוֹרִישׁוּ בְנֵי בְנִימִן ; וַיָּשֶׁב הַיְּבוּסִי אֶת-בְּנֵי בְנִימִן, בִּירוּשָׁלַם, עַד, הַיּוֹם הַזֶּה.

מקור ג' – יהושע טו, ז-ט:

וְצְפוֹנָה פָּנָה אֶל-הַגִּלְגָּל אֲשֶׁר-נֹכַח לַמַּעְלָה אַדְמִים, אֲשֶׁר מִנְּגֵב לַנָּחַל ; וְעָבַר הַגְּבוּל אֶל-מִי-עַיִן שֶׁמֶשׁ, וְהָיוּ תְּצִאֲתָיו אֶל-עַיִן רֹגֵל. וְעָלָה הַגְּבוּל גִּי בֶן-הַנֶּם, אֶל-כֶּתֶף הַיְּבוּסִי מִנְּגֵב--הִיא, יְרוּשָׁלַם ; וְעָלָה הַגְּבוּל אֶל-רֹאשׁ הַהָר, אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי גִי-הַנֶּם יָמָה, אֲשֶׁר בְּקִצֵּה עֶמְקֵי-רְפָאִים, צְפוֹנָה. וְתֹאֵר הַגְּבוּל מִרֹאשׁ הַהָר, אֶל-מַעֲנֵן מִי נִפְתּוּחַ.

מקור ד' – שופטים א, ח:

וַיִּלָּחֲמוּ בְנֵי-יְהוּדָה, בִּירוּשָׁלַם, וַיִּלָּכְדוּ אוֹתָהּ, וַיַּכּוּהָ לְפִי-חָרֶב ; וְאֶת-הָעִיר, שָׁלְחוּ בָאֵשׁ.

מקור ה' – יהושע טו, סג:

וְאֶת-הַיְּבוּסִי יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם, לֹא-יוֹכְלוּ (נִכְלוּ) בְּנֵי-יְהוּדָה לְהוֹרִישָׁם ; וַיָּשֶׁב הַיְּבוּסִי אֶת-בְּנֵי יְהוּדָה, בִּירוּשָׁלַם, עַד, הַיּוֹם הַזֶּה.

נספח ד' לשאלה 1

וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיָּבֹא עַד-נֹכַח יְבוּס, הִיא יְרוּשָׁלַם ; וַעֲמֹל, צֶמֶד חֲמוּרִים חֲבוּשִׁים, וּפִילָגְשׁוֹ, עֲמֹל. הֵם עַם-יְבוּס, וְהַיּוֹם רֹד מְאֹד ; וַיֹּאמֶר הַנֶּזֶר אֶל-אַדְנָיו, לֵכָה-נָא וְנִסּוּרָה אֶל-עִיר-הַיְּבוּסִי הַזֹּאת--וְנָלִין בָּהּ. וַיֹּאמֶר אֵלָיו, אַדְנָיו, לֹא נִסּוּר אֶל-עִיר נִכְרִי, אֲשֶׁר לֹא-מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִנָּה ; וַעֲבַרְנוּ, עַד-גִּבְעָה.

נספח ה' לשאלה 1

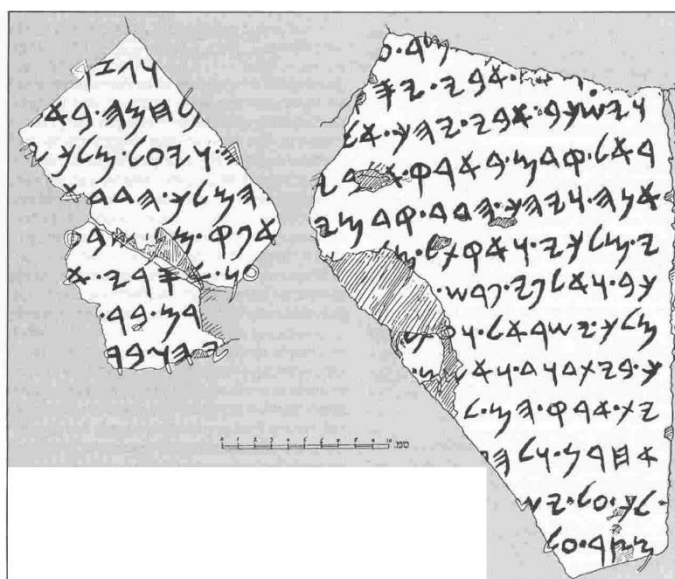
וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ וְאַנְשָׁיו יְרוּשָׁלַם, אֶל-הַיְבֵסִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ; וַיֹּאמֶר לְדָוִד לֵאמֹר, לֹא-תָבוֹא הֵנָּה, כִּי אִם-הִסִּירְךָ הָעָרִים וְהַפְסָחִים לֵאמֹר, לֹא-יָבוֹא דָוִד הֵנָּה. וַיֵּלֶכְדָּ דָוִד, אֶת מִצְדַּת צִיּוֹן--הִיא, עִיר דָּוִד. וַיֹּאמֶר דָּוִד בַּיּוֹם הַהוּא, כָּל-מִכָּה יְבִסִי וַיֵּנַע בְּצִנּוֹר, וְאֶת-הַפְסָחִים וְאֶת-הָעָרִים, שָׂנְאוּ (שְׂנוֹאִי) נֶפֶשׁ דָּוִד; עַל-כֵּן, יֹאמְרוּ, עֹר וּפֶסֶחַ, לֹא יָבוֹא אֶל-הַבַּיִת. וַיָּשֶׁב דָּוִד בְּמִצְדָּה, וַיִּקְרָא-לָהּ עִיר דָּוִד; וַיִּבֶן דָּוִד סָבִיב, מִן-הַמִּלּוֹא וּבִיתָהּ. (שְׁמוּאֵל ב' ה', ו-ט)

וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל-יִשְׂרָאֵל יְרוּשָׁלַם, הִיא יְבוּס; וְשֵׁם, הַיְבֵסִי, יִשְׁבִּי, הָאָרֶץ. וַיֹּאמְרוּ יִשְׁבִּי יְבוּס, לְדָוִד, לֹא תָבוֹא, הֵנָּה; וַיֵּלֶכְדָּ דָוִד אֶת-מִצְדַּת צִיּוֹן, הִיא עִיר דָּוִד. וַיֹּאמֶר דָּוִד--כָּל-מִכָּה יְבוּסִי בְּרֹאשׁוֹנָה, יִהְיֶה לְרֹאשׁ וּלְשָׂר; וַיַּעַל בְּרֹאשׁוֹנָה יוֹאָב בֶּן-צְרוּיָה, וַיְהִי לְרֹאשׁ. וַיָּשֶׁב דָּוִד, בְּמִצְדָּה; עַל-כֵּן קָרְאוּ-לוֹ, עִיר דָּוִד. וַיִּבֶן הָעִיר מִסָּבִיב, מִן-הַמִּלּוֹא וְעַד-הַסָּבִיב. (דְּבָרִי הַיּוֹם א' יא, ד-ח)

נספח ו' לשאלה 3

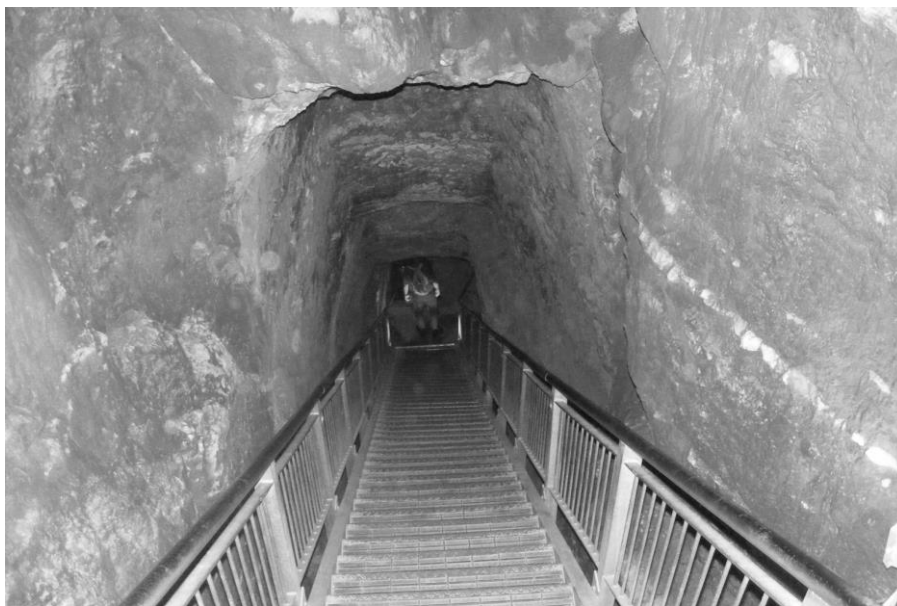
נספח ז' לשאלה 3

נספח ד' לשאלה 3

נספח ט' לשאלה 3

נספח י' לשאלה 5

הוא [1] גם נתן דעתו על מקום אחד על שפת הים מתאים ביותר להכיל עיר. מקום זה נקרא לפני [2]. הוא התקין את [תבנית העיר] לפי תכנית נהדרת והקימה כולה על בניינה לא כלאחר יד, אלא מאבן לבנה וקישטה גם בארמון מפואר, ובבניינים לטובת הציבור.

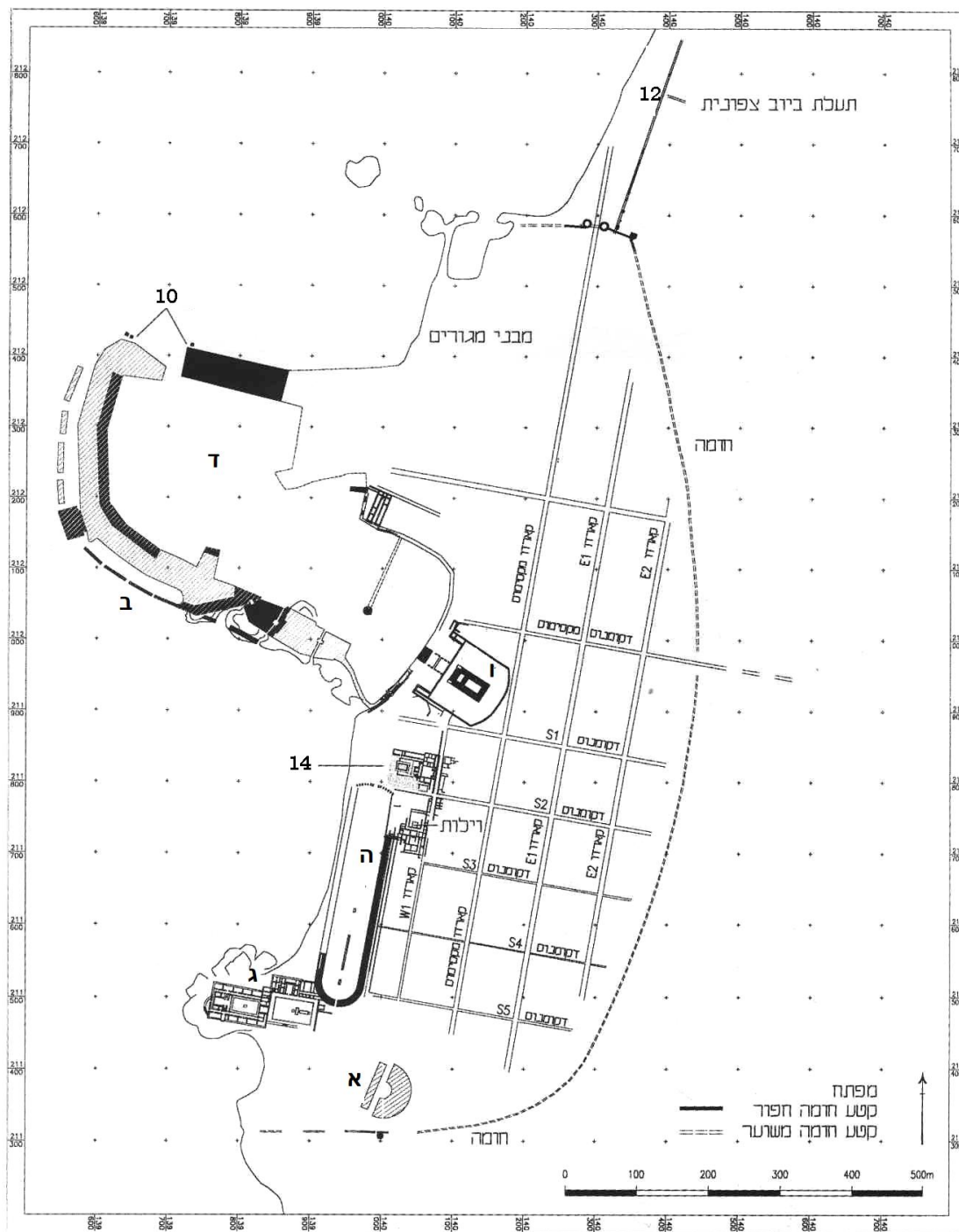
העיר שוכנת בפיניקיה בדרך הים למצרים בין יפו לדור. אלה הן ערי חוף קטנות שקשה לחנות על ידן בגלל הרוחות הדרומיות-מערביות הגורפות תמיד את החולות מתוך הים אל החוף ואינן נותנות מקומות חניה, אלא הסוחרים אנוסים להשליך עוגן במרחק רב [מהיבשה]. [1] תיקן את הליקוי הזה של הארץ ותחם את היקף הנמל במידה שהספיק לציים גדולים לחנות אל [חוף] היבשה. הוא שיקע אבנים גדולות ביותר לעומק עשרים אויגאיות... שיעור רוחב המזח שנבנה בים היה מאתיים רגל. מחציתו מכוונת הייתה נגד זרם הנחשולים, להדוף את הגל המנפץ שם תמיד, לפיכך נקרא המקום שובר גלים. את השאר הקיפה חומת אבן מחולקת על ידי מגדלים שהגדול שבהם נקרא מגדל דרוסוס... שם גם נבנו קמרונים זה ליד זה [ששימשו] אכסניות למלחים. הכניסה ופי [הנמל] נעשו לרוח צפון הנוחה שברוחות. בקצה כל היקף [הנמל] משמאלם של הנכנסים היה מגדל מוצק מאוד, שהיה יכול לעמוד בחוזקה בפני הגלים, ואילו מימנם היו שתי אבנים גדולות והן גדולות מן המגדל, זקופות ומחוברות זו לזו.

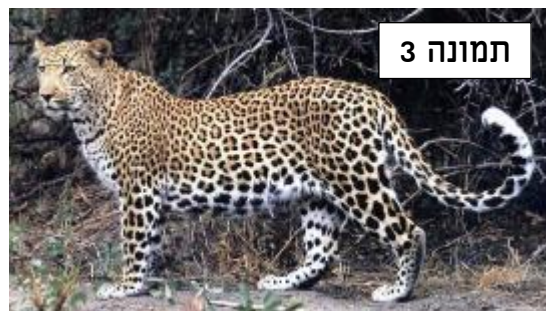
סביב הנמל עמדו זה ליד זה בתים שהיו בנויים אבן חלקה ביותר. ובאמצע הייתה רמה אחת שעליה עמד מקדש קיסר הנשקף ממרחק לנכנסים [לנמל], ופסל אחד של רומי ואחד של הקיסר. העיר עצמה קרויה [3] והיא זכתה גם לחומר וגם לבנייה יפים ביותר.

ואשר למקומות התחתיים שמתחת לעיר ולתעלות, הרי העבודה באלה לא הייתה קטנה מאשר בבניינים שנבנו מעל. חלק מהן מוליך אל הנמל ואל הים ברווחים שווי מידות, ותעלה אחת באלכסון חיברה את כולן באופן שהגשמים והשופכין של התושבים נשפכים יחד בנקל, והים בשעה שהוא זורם מן החוף בכוח, [הרוח] שוטף ועובר ורוחץ את העיר כולה מתחת.

הוא בנה גם תיאטרון, ובצד דרום של הנמל מאחוריו גם אמפיתיאטרון, שהיה בו כדי להכיל המון רב של בני אדם, ונמצא במקום שנוח להשקיף ממנו על פני הים. כך הושלמה העיר במשך זמן של שנים עשרה שנה בלי שנלאה המלך מן העבודות ובלי שצמצם את הוצאותיו.

נספח יא' לשאלה 5

נספח יב' לשאלה 7

נספח יג' לשאלה 7

נספח יד' לשאלה 7

נספח טו' לשאלה 8

נספח טז' לשאלה 8

נספח יז' לשאלה 8

